

SETSWANA

**KITSISO YA MOKGATLHO WA BADIRI WA
BODITŠHABATŠHABA (MBB) MO
MELAWANENG LE DITSHWANELO TSA
MOTHEO KWA TIRONG LE PATLISISO YA
YONA**

*amogetswe ke
Khonferense ya Badiri ya
Boditšhabatšhaba Kokoanonong
ya yona ya Somearobedi-thataro,
kwa Geneva, 18 Seetebosigo 1998*

Maina a a tlhagisitsweng mo diphasalastong tsa MBB, a a leng maleba le tiro ya Ditšhaba tse di Kopaneng , le tlhagiso ya materiale o o akareditsweng ga a reye tlhagiso ya kakanyo mo boemong jwa Ofisi ya Badiri ya Boditšhabatšhaba mabapi le kemo ya semolao ya naga, kgaolo kgotsa boalodi jwa yona, kgotsa mabapi le pharologantshetso ya meletwane.

Maikarabelo a dikakanyo tse di tlhagisitsweng mo diathikeleng tse di saenilweng, dipatlisiso le dikabelo tse dingwe a wela mo bakwading ba tsona, gape phasalatso ga e emelele kano go tswa go Ofisi ya Badiri ya Boditšhabatšhaba ka ga dikakanyo tse di tlhagisitsweng mo go tsona.

Go umakiwa ga maina a difeme le dikumo tsa kgwebo gammogo le ditsamaiso ga di kae kano go tswa mo Ofising ya Badiri ya Boditšhabatšhaba, go sa tlhagise leina la feme nngwe, kumo ya kgwebo kgotsa tsamaiso ga se letshwao la go sa dumele.

Diphasalatso tsa MBB di ka bonwa kwa marikesetsong a magolo kgotsa mo diofising tsa MBB mo dinageng tse dintsi, kgotsa ka tshamalalo go tswa kwa Diphasalatsong tsa MBB, Ofisi ya Badiri ya Boditšhabatšhaba, CH-1211 Geneva 22, Switzerland. Dikataloko kgotsa manane a diphasalatso a bonwa ntle le tuelo go tswa mo atereseng e e fa godimo.

Gatisitswe kwa Switzerland

TLHAGISO

Ka la 18 Seetebosigo 1998 Mokgatlho wa Badiri wa Boditšhabatšhaba o amogetse *Kitsiso ya MBB mo Melawaneng le Ditshwanelo tsa Motheo tsa kwa Tirong* le Patlisiso ya yona kwa Geneva, mme ya lebana le dikgwetlho tsa kamano ya lefatshe ka bophara e e leng yona ya botlhokwa e go ntseng go buisanwa ka ga yona mo MBB fa e sale ka 1994. Le fa kamano ya lefatshe ka bophara e le ntlha ya kgolo ya ikonomi, gape le fa kgolo ya ikonomi e tla pele ga tsweletsopele ya loago, go totobetse gore kamano ya lefatshe ka bophara ka boyona e ka se netefatse tsweletsopele eo. E tshwanetse go nna le melao e e rileng e e itshegetsang ka yona ya loago e e theilweng mo dikgatlhegolong tse di tshwanang gore botlhe ba kgone go bona karolo e e tshwanetseng ya lehumo le ba thusitseng go le aga.

Maikemisetso a Kitsiso ke go kopanya keletso ya go rotloetsa go tsaya matsapa a bosetšhaba go netefatsa gore tsweletsopele ya loago e tsamaelana le tsweletsopele ya ikonomi le go tlhompha go farologana ga maemo, dikgonagalo le boitlhophelo jwa dinaga tse di farologaneng.

Kgato ya ntlha mo ntlheng e e dirilwe kwa Copenhagen ka 1995, fa Ditlhogo tsa Naga le Puso ba ba neng ba tsenetse Samiti ya Lefatshe ya Tlhabololo ya Loago ba amogela boitlamo jo bo rileng le Lenane la Tiragatso le le amanang le "ditshwanelo tsa motheo tsa badiri" - thibelo ya go dira go go gapelediwang le go dirisa bana, go nna le tokologo ya go tsalana, tshwanelo ya go rulaganya le go rerisana mmogo,

tuelo e e tshwanang ya tiro ya boleng jo bo lekanang le go fedisa kgethololo mo tirong. Khonferense ya Boruti ya WTO e e neng e tshwaretswe kwa Singapore ka 1996 e neelane ka tšhono ya go tsaya kgato ya bobedi. Dinaga di ntšhafaditse boitlamo jwa tsona go ka lebelela dikemo tsa badiri tsa boditšhabatšhaba, di bone gape gore MBB e siametse go ka dira le go tlhokomela dikemo tse le go tiisa tshegetso ya tiro ya tsona ka go di godisa.

Go amogelwa ga Kitsiso go tlhagisitse kgato ya boraro. Go tlhagisa ntlha ya botlhokwa mo maikaelelong a a tlhagisitsweng mo temaneng 54(b) ya Lenane la Tiragatso le le amogetsweng kwa Samiting ya Copenhagen, e leng go sireletsa le go tlotla ditshwanelo tsa motheo tsa badiri, go kopa maphata a Dinaga a a tsamaisanang le Ditumalano tsa MBB go di tsenya tirisong le gore Dinaga tse dingwe di tseye melawana ya tsona tsia.

Mokgwa wa tlhokomelo wa ga jaana o diragatsa Ditumallano mo Dinageng tse di di saenetseng. Mo dinageng tse di sa saenang, Kitsiso e dira kabelo e ntšha ya botlhokwa. Lwa ntlha, e lemoga fa Maloko a MBB, le fa a ise a saenele Ditumalano tse di kailweng, ba tlamega go tlotla "ka mowa o montle le go ya ka Molaotheo, melawana e e amang ditshwanelo tsa motheo tse di tlhagisiwang kwa Ditumalanong tseo". Lwa bobedi, gape e le ntlha ya pele ya go patlisiso e e neetsweng mo Mametlelelong ya Kitsiso, e rata go fitlhelela maikaelelo a yona ka go tsenya tirisong tsamaiso ya MBB ya Molaotheo go lebeleletse gore ngwaga mongwe le mongwe mafatshe a a sa saenelang Ditumalano tsa botlhokwa a tshwanetse go lopiwa go tlisa dipegelo ka ga tswelelopele e e dirilweng mo tsenyetirisong melawana ya tsona.

Lwa bofelo, ka go itlama gotlhelele go baakanya didiriswa tsa tekanyetso le go thusa Maloko a yona go fitlhelela maikaelelo a Samiti ya Copenhagen, Mokgatlho o dira go feta foo. Boitlamo jo bo tla tlhagisiwa mo pegelong ya lefatshe, e le ntlha ya bobedi ya patlisiso e e tlhagisitsweng mo Mametlelelong. Pegelo ya lefatshe e tla neelana ka tshobokanyo ya tswelelopele e e dirilweng mo dingwageng tse nne tse di fetileng mo mafatsheng a a saenetseng Ditumalano tsa botlhokwa gammogo le mafatshe a a sa saenang, e tla dira jaaka motheo wa go sekaseka go atlega ga tiro e e dirilweng mo nakong e e fetileng le jaaka tshimologo ya dithulaganyo tsa ditiro go thusa mo isagweng.

Ka go amogela Kitsiso e, MBB e tsere kgwetlho e e e neetsweng ke batho ba boditšhabatšhaba. E tlhomile baagi mo seleanong sa lefatshe go arabela bonnete jwa kamano ya lefatshe ka bophara mme ya lebelela ngwagakgolo o moša ka tshepo e ntšha.

Michel Hansenne

KITSISO YA MBB MO MELAWANENG LE DITSHWANELO TSA MOTHEO KWA TIRONG

MBB e simolotswe ka kgopolo ya gore tshiamo ya loago e siametse go dira kagiso ya botlhe gape e le ya leruri;

Kgolo ya ikonomi e botlhokwa fela ga e a lekana go dira tekatekano, tseletsopole ya loago le go fedisa lehuma, mme se se tlhomamisa tlhokego ya gore MBB e tsholetse dipholisi tsa loago, tshiamo le ditheo tsa temokerasi;

MBB e tshwanetse, jaanong go feta pele, go thadisa peo ya maemo a yona, tirisano mmogo ya setegeniki le didiriswa tsa patlisiso mo dintlheng tsotlhe tsa bokgoni, segolobogolo tiro, katiso ya go dira le maemo a tiro, go netefatsa gore mo maemong a leano la lefatshe la tlhabololo ya ikonomi le loago, dipholisi tsa ikonomi le loagodi dira mmogo go tiisa didiriswa go tlhama tlhabololo e e sephara;

MBB e tshwanetse go sekaseka ka tlhoafalo mathata a batho ba ba nang le ditlhokego tsa loago tse di kgethegileng, segobogolo ba ba sa direng le badiri ba bafudugedi, le go rotloetsa maiteko a boditšhabatšhaba, kgaolo le bosetšhaba ka maikaelelo a go baakanya mathata a bona, le go siamisa dipholisi tse di ikaelelang go tlhongwa ga ditiro;

Gore go nne le kamano magareng ga tswelletsapele ya loago le kgolo ya ikonomi, tshireletsego ya melawana le ditshwanelo tsa motheo kwa tirong di botlhokwa ka gone di kgontsha batho ba ba maleba go dira topotuelo ka phuthologo le go bona tšhono e e lekalekanang ya lehumo le ba thusitseng go le aga, le go fitlhelela maemo a botho jwa bona;

MBB ke mokgatlho wa boditšhabatšhaba o o tlhomilweng go ya ka molaotheo gape e kgona dira le go lepalepana le maemo a badiri a boditšhabatšhaba, le go bona tshegetso ya lefatshe le go tsholetsa ditshwanelo tsa motheo kwa tirong jaaka tlhagiso ya melawana ya molaotheo;

Go tlhokega ka bonako, mo maemong a kgolo ya ikonomi ya boikaelegano, go tlhomamisa gape maemo a a sa fetogeng a melawana le ditshwanelo tsa motheo tse di tlhagisitsweng mo Molaotheong wa Mokgatlho le go di dirisa lefatshe ka bophara;

Khonferense ya Badiri ya Boditšhabatšhaba,

1. E kaya :

- (a) gore fa a o ikamanya le MBB ka phuthologo, Maloko otlhe a kanne melawana le ditshwanelo tse di kailweng mo Molaotheong wa ona le Kitsiso ya Philadelphia, gape ba sweditse go fitlhelela maikaelelo a Mokgatlho go dirisa didiriswa tsa ona go ya ka maemo a ba a ikgethetseng;
- (b) gore melawana le ditshwanelo di tlhagisitswe le go tlhabololwa ka mokgwa wa ditshwanelo le

ditlamego tse di rileng mo Ditumalanong tsa mo gare le tsa kwa ntle ga mokgatlho.

2. E tlhomamisa gore Maloko otlhe, le fa ba sa saenela Ditumalano tse di maleba, ga ba na tlamego, go tswa mo botokololong jwa Mokgatlho, go tlhompha, go godisa le go lemoga, ka mowa o montle le go latela Molaotheo, melawana e e amang ditshwanelo tsa motheo tse di amanang le Ditumalano tseo,
 - (a) kgololosego ya go tsalana le go tsaya tsia go tshwanelo ya go rerisana ka setlhophah;
 - (b) go fedisa mekgwa yotlhe ya go dira go go patelediwang;
 - (c) phediso ya go dirisa bana;
 - (d) phediso ya kgethololo go ya ka tiro.
3. E lemoga boitlamo jwa Mokgatlho go thusa Maloko a ona, go ya ka ditlhokego tsa bona, go fitlhelela maikaelelo a ka go dirisa didiriswa tsa ona tsa molaotheo, tiriso le tekanyetso, go akaretsa go baakanya le tshegetso ya didiriswa tsa kwa ntle, gammogo le go rotloetsa mekgatlho e mengwe ya boditšhabatšhaba e MBB e tlhomileng dikamano le yona, go latela athikele 12 ya Molaotheo wa ona, go tshegetsa dintlha tse di latelang:
 - (a) ka go neelana tiriso ya setegeniki le ditirelo tsa kgakololo go tswelletsapele go saenela le go tsenya tirisong ga Ditumalano tsa motheo;
 - (b) go thusa Maloko ao a iseng a kgone go saenela Ditumalano tse go ka tlotla, go tswelletsapele le go

lemoga ga melawana e e amanang le ditshwanelo tsa motheo tse di nyalanang le Ditumalano tse; le

(c) ka go thusa Maloko go ka dira maemo a tlhabololo ya ikonomi le loago.

4. E swetsa gore, go lebisisa Kitsiso e, patlisiso ya tsweletso, e e nang le bokao e bile e le mosola, e tla tsenngwa tirisong go ya ka dikgato tse di tlhagisitsweng mo mametlelelong, tse di tla tsewang jaaka karolo ya Kitsiso e.
5. E gatelela gore maemo a bodiri ga a tshwanela go dirisetwa mabaka a tshireletso ya kgwebisano, le gore ga go sepe mo Kitsisong e kgotsa patlisiso ya yone se se ka dirisetwang mabaka ao; godimo ga moo, go bapisiwa ga mafatshe ga go a tshwanela go tlhagisiwa ke Kitsiso le patlisiso ya yona.

Mametlelelo

Patlisiso ya Kitsiso

I. MAIKEMISSETSO

1. Maikaelelo a patlisiso e e kailweng fa tlase ke go rotloetsa matsapa a a tserweng ke Maloko a Mokgatlho go tswelatsa melawana le ditshwanelo tsa motheo tse di akareditsweng mo Molaotheong wa MBB le Kitsiso ya Philadelphia gape di tlhomamisitswe gape mo Kitsisong e.
2. Go ya ka maikaelelo a, a e leng a go tswelatsa, patlisiso e e tla tlhagisa dikarolo tseo thuso ya Mokgatlho e tla tlhagelelang e le mosola mo Malokong go ba thusa go diragatsa melawana le ditshwanelo tsa motheo. Ga se tlaleletso ya mekgwa ya tlhokomelo, gape e ka se senye tiro ya yona; kwa bofelong, maemo a a rileng a a amnang le mekgwa eo a ka se sekwasekwe kgotsa go sekwasekwa gape mo gare ga patlisiso e.
3. Dintlha tse pedi tsa patlisiso e, tse di tlhalositsweng fa tlase, di mabapi le ditsamaiso tse di leng teng: patlisiso ya ngwaga e e amanang le Ditumelano tsa motheo tse di sa saeniwang di tla akaretsa tiriso ya ditsamaiso tsa

ga jaana tsa tiriso ya athikele 19, tema 5(c) ya Molaotheo; pegelo ya lefatshe e tla dira go bona dipholo go tswa mo ditsamaisong tse di dirilweng mo tiragatsong ya molaotheo.

II. PATLISISO YA NGWAGA MABAPI LE DITUMELANO TSA MOTHEO TSE DI SA SAENELWANG

A. Maikemisetso le paka

1. Maikemisetso ke go neelana ka tšhono ya go thadisa ngwaga mongwe le mongwe, ka mokgwa wa ditsamaiso tse di bonolo go refosa thadiso ya dingwaga di le nne e e tlhagisitsweng ke Balaodi ka 1995, matsapa a a tserweng go ya ka Kitsiso ka Maloko a a iseng a saenele Ditumelano tsothle tsa motheo.
2. Patlisiso e tla akaretsa dikarolo di le nne tsa melawana le ditshwanelo tsa molaotheo tse di tlhagisitsweng mo Kitsiso ngwaga mongwe le mongwe.

B. Ditsamaiso

1. Patlisiso e tla lebiwa mo dipegelong tse di kopilweng go tswa mo Malokong ka fa tlase ga athikele 19, tema 5(e), ya Molaotheo, Diforomo tsa pegelo di tla thalwa go bona tshedimosetso go tswa mo dipusong tse di sa saenelang e nngwe ya Ditumelano tsa motheo, kgotsa diphetogo tse di tlhageletseng tsa semolao kgotsa tiro, tse amanang le athikele 23 ya Molaotheo le tiro e e tlhomilweng.

2. Dipegelo tse, jaaka di rulagantswe ke Ofisi, di tla thadisiwa ke Balaodi.
3. Ka kakanyo ya go tlhagisa matseno a dipegelo tse di rulagantsweng, go sekaseka dintlha tse di ka batlang go sekwasekwa ka bophara, Ofisi e tla bitsa baitseanape ba ba tla tlhomiwang ke Balaodi go lebelela lebaka le.
4. Diphetogo tse di tlhagelelang mo tsamaisong ya Bolaodi jwa ga jaana di tla tlhatlhabiwa go kgontsha Maloko a a senang baemedi mo Bolaoding go tlisa, ka tsela e e tshwanetseng, tshedimosetso e ka bontshang fa e le botlhokwa mo ditherisanong tsa Bolaodi go tlaleletsa tshedimosetso e e leng teng mo dipegelong.

III. PEGELO YA LEFATSHE

A. Maikemisetso le paka

1. Maikemisetso a pegelo e ke go neelana ka thadiso ya lefatshe ka bophara e e amanang le setlhopha sengwe le sengwe sa melawana le ditshwanelo tsa motheo tse di kwadilweng mo pakeng ya dingwaga di le nne, le go dira jaaka motheo wa go sekaseka go siama ga thuso e e neetsweng ke Mokgatlho, le go tlhagisa ditlhokego tsa paka e e tlang, mo seemong sa dithulaganyo tsa tiriso ya setegeniki e e dirilweng ka tsela nngwe go dirisa didiriswa tsa ka mo gare le tsa kwa ntle.
2. Pegelo e tla akaretsa, ngwaga mongwe le mongwe, e nngwe ya ditlhopha tse nne tsa melawana le ditshwanelo tsa motheo.

B. Ditsamaiso

1. Pegelo e tla nna ka fa tlase ga boikarabelo jwa Mokaedi-Kakaretso go ya ka tshedimosetso ya semmuso, kgotsa tshedimosetso e e kokoantsweng le go lekolwa go ya ka ditsamaiso tse di tlhomilweng. Mo mabakeng a Dinaga tse di sa saenelang Ditumelano tsa motheo, e tla lebisiwa mo dipholong tsa patlisiso ya ngwaga e e kailweng pejana. Mo mabakeng a e leng gore Maloko a saenetse Ditumelano tse di maleba, pegelo e tla lebisa mo dipegelong tse di rileng jaaka go kailwe mo athikeleng ya 22 ya Molaotheo.
2. Pegelo e e tla neelwa kwa Khonferenseng ya ditherisano tsa boraro jaaka pegelo ya Mokaedi-Kakaretso. Khonferense e ka lebana le pegelo e e sa kopangwa le dipegelo tse di welang ka fa tlase ga athikele 12 ya Melao e e Tlhomameng, gape e ka rerisana ka ga yona kwa kopanong e e beetsweng pegelo e, kgotsa ka mokgwa mongwe o o maleba. Ka ga moo go tla tswa mo Bolaoding go dira ditshwetso go tswa mo dipuisanong tse mabapi le ditlhokego le dithulaganyo tsa tiragatso tsa thuso ya setegeniki tse di tla tsenngwang tirisong mo pakeng ya dingwaga tse nne tse di latelang.

IV. GO TLHALOGANGWA GORE:

1. Ditshitshinyo di tla dirwa mo diphetogong tsa Melao e e Tlhomameng ya Bolaodi le

Khonferense tse di tlhokegang go tsenya tirisong ditlhokego tse di kailweng pejana.

2. Khonferense e tlaa, mo nakong e e sa fediseng pelo, thadisa go dira ga patlisiso e go ya ka maitemogelo a a kokoantsweng go lekola gore a e fitlheetse maikemisetso a a tlhagisitsweng mo Kgaolong ya 1 ka tshwanelo. Se se fetsang go tlhaloswa ke Kitsiso ya MBB ya Melawana le Ditshwanelo tsa Motheo tsa kwa Tirong le Patlisiso e e amogetsweng ke Khonferense Kakaretso ya Mokgatlho wa Badiri wa Bodišhabatšhaba mo Kokoanong ya bo Somarobedi le Borataro e e neng e tshwaretse kwa Geneva mme ya tswalwa ka 18 Seetebosigo 1998.

Poresitente ya Khonferense,
JEAN-JACQUES OECHSLIN

Mokaedi-Kakaretso wa Ofisi ya
Bodišhabatšhaba

MICHEL HANSENNE